

The cover features four decorative geometric patterns in the corners, composed of overlapping circles, squares, and lines in shades of orange, teal, and white. The main title is centered in a large, bold, yellow sans-serif font.

TAWASOUL: DE ZOEKTOCHT NAAR CONNECTIE

Verslagboek Ouders als onderzoekers Oostende

januari 2023-december 2024

Dit verslagboek is een uitgave van VCOK, Vormingscentrum Opvoeding en Kinderopvang. Voor VCOK is opvoeden van kinderen een gedeelde maatschappelijke zorg en verantwoordelijkheid. VCOK heeft een ruim en gevarieerd aanbod vormingen, cursussen, workshops en ondersteuning in huis voor ouders en professionele opvoeders in o.a. de kinderopvang en het onderwijs.

REFERENTIE

Van der Mespel, S., Buntinx, E., Segaert, A., Van Durme, H. (2024). Tawasoul: de zoektocht naar connectie. Verslagboek Ouders als Onderzoekers Oostende. Gent: VCOK.

FOTO'S

Caroline Boudry

TEKSTCORRECTIE

Timothy Verhulst

VORMGEVING

Sofie Verbeke

Met de steun van de Koning Boudewijnstichting en de Stad Oostende

Inhoudstafel

0	Inleiding.....	4
1	Wat is Ouders als Onderzoekers.....	5
2	Ouders als Onderzoekers in Oostende: de start.....	6
3	Het traject in vogelvlucht.....	9
4	Tawasoul: de moeders over de zoektocht naar connectie.....	13
4.1	De zoektocht naar connectie	13
4.2	Connectie met en op school.....	16
4.3	Taalbarrière en hulpmiddelen.....	19
4.4	Vragen en zorgen over school.....	23
4.4.1	Seksuele opvoeding op school.....	23
4.4.2	Schooluitstappen.....	25
4.4.3	Schoolreglement.....	26
4.5	Informatie helpt om te begrijpen en het vertrouwen te vergroten.....	26
5	Conclusies en aanbevelingen	32
	Over de ouderonderzoeksgroep.....	34

Inleiding

Een groep Arabisch-sprekende moeders met jonge kinderen ging het engagement aan om op onderzoek te gaan naar een thema dat hen bezighield. Ze kozen ervoor om verhalen en ervaringen in kaart te brengen over de zoektocht naar connectie als ‘nieuwkomer’ en moeder van jonge kinderen in Oostende. In het bijzonder verkenden ze de connectie en communicatie met en op school.

In dit verslagboek lees je het relaas en de aanbevelingen van de ouderonderzoeksgroep. Na een korte kennismaking met Ouders als Onderzoekers als methode voor participatie en sociale actie, kom je meer te weten over de opstart, het traject en de verhalen en ervaringen van de Oostendse ouderonderzoeksgroep.

Veel leesplezier!

Wil je bijdragen aan toegankelijkheid en inclusie in het (Oostendse) onderwijs? Lees dan zeker de aanbevelingen van de ouderonderzoeksgroep in het laatste deel van het verslagboek.

1. Wat is Ouders als Onderzoekers?

Ouders als Onderzoekers is een participatief project dat VCOK (Vormingscentrum Opvoeding en Kinderopvang) sinds 2008 in Vlaanderen organiseert, altijd in samenwerking met lokale partners. VBJK (centrum voor Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen) werkt als onderzoekspartner mee.

Het uitgangspunt is steeds hetzelfde: een groep ouders engageert zich vrijwillig om onderzoek te doen naar zaken die hen aanbelangen, bezighouden of wakker houden. Individuele bezorgdheden en verhalen over opgroeien en opvoeden collectief maken, is het doel. De groep ouders komt samen tot een gemeenschappelijk thema dat ze ervaren als een knelpunt en waarrond onderzoek nuttig kan zijn om iets te veranderen. De ouderonderzoeksgroep maakt de onderzoeksresultaten en conclusies bekend aan de bredere groep betrokkenen en vertaalt de conclusies in beleidsadviezen. Het doel is iets teweeg te brengen en bij te dragen aan verandering, in de ruime betekenis van het woord. Denk bijvoorbeeld aan het veranderen van beeldvorming of het aanpassen van de inrichting van de publieke ruimte aan de noden van de groep ouders en bij uitbreiding aan de noden van andere ouders.

Procesbegeleiders en een onderzoeker begeleiden de groep ouders-onderzoekers tijdens dit traject. Een projectcoördinator staat in voor het praktisch en inhoudelijk opvolgen van het traject. Een stuurgroep van lokale spelers en organisaties functioneert als klankbord en inspirator voor de procesbegeleiders en de onderzoeker en waken mee over het proces.

2. Ouders als Onderzoekers in Oostende: de start

In 2022 bundelden VCOK, VBJK en Solentra de krachten om in Oostende een traject te starten met Arabisch-sprekende moeders met jonge kinderen (nul tot drie jaar) die recent migreerden of vluchtten naar België en wonen in Oostende. Dat is de op één na grootste groep nieuwkomers in Oostende. De keuze om te werken met één taalgroep (en dus één tolk) moest de deelnemers de gelegenheid geven om zich in hun taal uit te spreken en gehoord te worden. Een Ouders als Onderzoekerstraject kon zo meer inzicht geven in de noden en bekommernissen van deze groep op vlak van opvoeding in Oostende. Dit sloot aan bij de ambities van het project *Re-Connection: samen groeien in een zorgzame en verbonden gemeenschap*. Vzw De Katrol Oostende, Inloopteam De Viertorre en Solentra engageerden zich in dat project om via een participatief traject mensen uit andere culturen doeltreffender bij te staan. Het project kon rekenen op de financiële steun van het Fonds Dr. Daniël De Coninck (beheerd door de Koning Boudewijnstichting) in het kader van de projectoproep *Gezondheidsvaardige eerstelijnsorganisaties*.

Bekijk de video van het project *Re-Connection*, met onder meer Ouders als Onderzoekers.

Het startschot van Ouders als Onderzoekers werd gegeven in mei 2022. Arne (VCOK) en Hilde (Solentra) begeleidden de bijeenkomsten. Ellen (VCOK) organiseerde de bijeenkomsten en stond in voor het verslag. Sandra (VBJK) was als onderzoeker ‘compagnon de route’ voor procesbegeleiders en ouders. Een tolk vertaalde van het Nederlands of Engels naar het Arabisch en omgekeerd.

De eerste maanden werden vooral maanden van zoeken. Het was moeilijk om de moeders te bereiken en we worstelden met een lage opkomst. Dat riep heel wat vragen op: hoe leggen we contact met de moeders en hoe onderhouden we het contact? Hoe leggen we aan hen uit wat Ouders als Onderzoekers inhoudt en wat we verwachten? Wat is een geschikte locatie om de moeders en kinderen samen te brengen? Daarenboven kampten we met moeilijkheden om een vaste tolk te vinden. De vele wissels van de tolk remden het proces af.

Naarmate het proces vorderde werd snel duidelijk dat we een ankerfiguur in Oostende misten. Als procesbegeleider en onderzoeker waren we te weinig verbonden met Oostende. We waren buiten de bijeenkomsten weinig of niet aanwezig in Oostende. Daarenboven maakten we onvoldoende deel uit van het lokale Oostendse netwerk. Dat bemoeilijkte de communicatie en het uitbouwen van een samenwerkingsrelatie met de moeders en lokale organisaties.

We gingen op zoek naar een ankerfiguur die kon fungeren als een vertrouwd gezicht en aanspreekpunt voor de moeders en lokale partners en die tussen de bijeenkomsten het contact met de moeders warm kon houden.

Alice (groepswerker inloopteam De Viertorre) kwam met veel enthousiasme aan boord. Vanaf januari 2023 nam zij met verve haar rol als lokale ankerfiguur op en nam de plaats van Arne als procesbegeleider in. Vanaf dan werd Huis van het Kind Edith onze vaste uitvalsbasis, waar naast het inloopteam ook het consultatiebureau en een ruilwinkel gevestigd zijn. Een bekende en vertrouwde plek dus voor moeders met jonge kinderen.

In maart 2023 vonden we een vaste tolk in Moayad (Solentra). Hij werd al snel een onmisbare schakel en vertrouwensfiguur voor de groep.

Na de doorstart in januari, engageerden dertien vrouwen zich in de ouderonderzoeksgroep: Afraa, Alaa, Awatif, Dana, Lina, Nour, Noura, Safaa, Salewa, Salma, Susan, Tahani en Tinhinane. De deelnemende vrouwen komen uit Marokko, Irak, Syrië en Palestina en hebben een divers profiel op vlak van opleidingsniveau, kennis van het Nederlands en sociaal-economische situatie. Ze delen hun moedertaal, het feit dat ze allemaal jonge kinderen hebben en in Oostende wonen.

Omdat de meeste van de moeders ook actief deelnemen aan de moedergroepen die het inloopteam De Viertorre organiseert, duiden we als begeleiders het verschil met Ouders als Onderzoekers en herhalen we dit geregeld. Deelname aan de sessies van Ouders als Onderzoekers vraagt namelijk een ander engagement: de moeders gaan samen, als groep, vanuit een onderzoekende houding op zoek naar collectieve bekommernissen en mogelijke oplossingen hiervoor. Vervolgens maken ze deze aanbevelingen over aan organisaties in Oostende die hiermee aan de slag kunnen gaan.

Kortom

Deelnemers aan Ouders als Onderzoekers laten hun stem horen en komen tot sociale actie.

3. Het traject in vogelvlucht

Tussen januari 2023 en november 2024 kwamen de moeders, de begeleiders en de tolk 21 keer samen tijdens sessies van telkens twee uren.

In het voorjaar van 2023 namen we als groep de tijd om elkaar en elkaars verhaal te leren kennen. Van daaruit brachten we de noden van de moeders op vlak van opvoeden in Oostende in kaart. We werkten bijvoorbeeld met foto's en bespraken de gevoelens die de beelden oproepen. Of we maakten gebruik van aanvulzinnen om de ervaringen en verhalen van de moeders te verzamelen.

1. Het gemis van familie en netwerk in het land van oorsprong.
2. Het uitbouwen van nieuwe relaties in Oostende en ruimer, België.
3. Het zoeken naar een evenwicht tussen aan de ene kant je kind vrijheid geven en aan de andere kant je kind beschermen.
4. De periode voor, tijdens en na geboorte van je kind en de nood aan ondersteuning.

Voor de zomervakantie van 2023 hakte de ouderonderzoeksgroep de knoop door: we zouden ons verder verdiepen in het tweede thema. De groep formuleerde volgende onderzoeksvraag: **Wat helpt ons als ouders en onze kinderen om te connecteren met andere mensen?**

De groep beslist vanaf dan samen te komen onder de naam *Tawasoul*, Arabisch voor 'connectie'.

Na de zomer gingen we verder aan de slag. Al snel kwamen er binnen de groep moeders heel wat bekommernissen, vragen en onzekerheden naar boven over het communiceren met scholen en meer specifiek met leerkrachten, o.a. over meerdaagse schooluitstappen en het schoolreglement. Tegelijkertijd verschenen er in de media berichten dat er in Franstalig België geprotesteerd werd tegen Evras, een educatief programma voor scholieren rond seks, relaties en emoties. Ook dat onderwerp leefde sterk bij onze ouders en hun netwerk:

Er deden heel wat wilde verhalen de ronde, die leidden tot discussies en zelfs paniek binnen gezinnen. De moeders gaven aan te willen weten wat er nu effectief verteld werd op school binnen het vak seksuele opvoeding en hoe ze hierover in gesprek kunnen gaan met leerkrachten.

Als groep beslisten we om beide thema's – connectie en seksuele opvoeding – aan elkaar te koppelen en een expert uit te nodigen die hierover duiding kon geven. In december kwam Erika Frans van Sensoa op bezoek. De moeders bereidden de sessie voor. We zetten hun vragen op papier en legden deze voor aan Erika. Aan de hand van concrete voorbeelden uit het les- en beeldmateriaal dat op scholen wordt gebruikt, deed Erika haar uitleg. De moeders gaven na de sessie aan dat ze gerustgesteld waren: Erika gaf hun het zelfvertrouwen om het gesprek over seksuele opvoeding en ontwikkeling aan te gaan met leerkrachten maar ook met andere mensen in hun netwerk, als die bijvoorbeeld foute informatie verspreiden.

In het voorjaar van 2024 werkten we verder rond de thema's van de meerdaagse schooluitstappen en het schoolreglement. Geert Saelens, Siska D'Haene en Sona Mirzoyan van de dienst onderwijs en samenleving van de stad Oostende kwamen tijdens twee sessies op bezoek en gingen in op de vragen van de moeders.

Na deze drie dialoogsessies met experts was het tijd om alle verzamelde verhalen en ervaringen te analyseren en om te zetten in conclusies en aanbevelingen. Hierover lees je meer in het volgende hoofdstuk. Ook dachten we als groep na over de manier waarop we het traject en de uitkomsten ervan konden delen met de buitenwereld.

Zo kwamen we tot drie ‘eindproducten’:

- dit verslagboek;
- een tweetalige tekst (Nederlands en Arabisch) van spoken word artieste Samira Salah die de belangrijkste bevindingen op een creatieve manier onder de aandacht brengt;
- een publieksmoment als feestelijke afsluiter van het traject waarbij Em. Prof. Dr. Piet Van Avermaet reflecteert over de resultaten.

Alle informatie over het gelopen traject en de uitkomsten ervan vind je ook terug op [**www.vcok.be/oao**](http://www.vcok.be/oao).

“Het was de eerste keer dat ik tolkte in een vrouwengroep. Het was een uitdaging om hun vertrouwen te winnen, rekening houdend met de cultuur, religie en de regio's waar de vrouwen vandaan kwamen. Dat vertrouwen was belangrijk om zonder schrik te durven praten over hun zorgen en over moeilijkheden in de communicatie met school en het begrijpen van enkele regels.

Ze praten ook over seksuele opvoeding op school. Dat is een erg gevoelig onderwerp. De talrijke geruchten op sociale media maakten hen bezorgd. Tegelijkertijd is er ook verlegenheid om over dit onderwerp te praten. Maar door Ouders als Onderzoekers kregen ze juiste informatie, ontdekten ze hoe ze informatie kunnen halen uit de 'juiste' bronnen en wat manieren zijn om hierover te communiceren met scholen. Het is goed dat ze hun ervaring op verschillende manieren aan anderen kunnen doorgeven.

Ik leerde zelf ook veel bij via de bijeenkomsten. Ik wil jullie allemaal bedanken voor jullie inspanningen.”

- Tolck Moayad over het traject

4. Tawasoul: de moeders over de zoektocht naar connectie

4.1 De zoektocht naar connectie

De zoektocht naar connectie loopt als een rode draad doorheen de verhalen en ervaringen van de moeders.

In de beginfase van de ouderonderzoeksgroep deelden de moeders regelmatig verhalen en gevoelens over het **gemis van hun familie en netwerk in hun land van oorsprong**.

“Aan je vrienden kan je wel hulp vragen, bijvoorbeeld om boodschappen te doen. Maar als je bijvoorbeeld ziek of moe bent, dan heb je jouw familie nodig om zorg te dragen voor je kind tot je genezen bent. Je kan dat aan je familie vragen omdat je niet het gevoel hebt dat je ze daarmee lastigvalt.”

“Ik mis mijn moeder die niet hier is. Ik miste haar steun na de bevalling – zelfs voor één uur in de week – zodat ik zou kunnen douchen of rustig eten.”

“Ik mis mijn vrienden en relaties in Syrië. In Syrië was ik heel actief en aan het werk. Hier doe ik niets en blijf ik thuis. Dat contrast is moeilijk voor mij.”

“Je spreekt met je kinderen over hoe je leven vroeger was in Syrië, je leven met je broers en zussen. Niets kan familie vervangen.”

“Ik ben steeds op zoek naar plaatsen waar mijn kind zich kan uitleven en kan samenspelen met andere kinderen.”

“Dit is mijn doel. Ik wil andere mensen ontmoeten en ermee praten en mijn kind laten spelen met anderen. Zo kan ik hier mijn nieuwe leven ontwikkelen dat ik heb moeten achterlaten in mijn thuisland.”

Zoals eerder aangegeven, kozen de moeders bewust om in de ouderonderzoeksgroep het thema **‘uitbouwen van nieuwe relaties in Oostende / België’** te onderzoeken. Dat thema benoemen ze als belangrijk voor de toekomst van henzelf en hun kinderen. Een nieuw netwerk en nieuwe relaties kunnen het gemis van de familie niet wegnemen. Het is wel een belangrijke steun om hun leven en dat van hun kinderen in hun nieuwe thuisland uit te bouwen.

“Niets kan deze relaties met families vervangen. We proberen ermee om te gaan. Voor mij is het belangrijkste het opbouwen van nieuwe connecties en een nieuw netwerk als ‘support’ in ons nieuwe leven.”

“We moeten elke dag proberen. Elke dag is een nieuwe start [om connectie te maken], anders dan de dag ervoor.”

“Voor ons als Arabische families, hebben we hele sterke connectie met onze familie. Dat zit ook in onze godsdienst. We kunnen echter niet veel veranderen aan het gemis van onze familie.”

“Ik heb twee kinderen en ik wil niet dat ze opgevoed worden in een kleine gemeenschap binnen de grote gemeenschap. Ik wil ze opvoeden binnen de grote gemeenschap van iedereen (Afghani, Oostendenaren,...) maar met respect voor onze belangrijke waarden.”

De moeders ervaren **taal als een belangrijke drempel om te connecteren**. Het Oostendse dialect vormt een extra hindernis. De moeders vinden de Nederlandse taal leren belangrijk en volgden reeds een of meerdere lessenreeksen Nederlands. De taal goed onder de knie krijgen, is voor velen echter een traag en moeizaam proces. In een context van zorgen voor jonge kinderen en de emotionele stress verbonden aan hun situatie, is het niet makkelijk om de nodige tijd en mentale ruimte te vinden om iets nieuws te leren. Sommigen ervaren schaamte over hun gebrekkig Nederlands. De schrik om uitgelachen te worden, weerhoudt er hen soms van om te praten. De moedergroepen in het inloopteam bieden wel een veilige context om het Nederlands te oefenen.

“Het feit dat ik niet goed Nederlands spreek is een gebrek. Ik kan in de winkel niet met andere mensen praten. Ik leer wel Nederlands op school maar door het dialect versta ik mensen soms niet als ze antwoorden.”

“Ik ken geen Belgische gezinnen. Ik heb enkel Arabische vriendinnen hier. Ik zou dat wel willen [contacten met Belgische gezinnen] maar dat is moeilijk, onder andere door de taal.”

“Hier heb ik geen netwerk om te praten en uit te wisselen over opvoeden. In Syrië was dat helemaal anders: daar had ik veel vrienden en activiteiten. Ik voel me een vreemde omdat ik geen Nederlands praat en geen netwerk heb. Ik voelde me depressief toen ik hier aankwam.”

4.2 Connectie met en op school

In de zoektocht naar connecteren met mensen en de samenleving, neemt de connectie met de school een bijzondere plaats in. Zo vinden de moeders het erg belangrijk dat **hun kind op school zijn/haar plaats vindt in de groep en vrienden kan maken**. Ze hebben schrik dat hun kind gepest of uitgesloten wordt.

“Het punt van geïntegreerd raken in de gemeenschap, is zeer belangrijk. Onze kinderen brengen meer tijd door op school dan thuis. En ook thuis speelt integratie een rol.”

“We willen ook dat onze kinderen contacten leggen buiten onze gemeenschap.”

“De school van mijn dochter is multicultureel, maar mijn dochter heeft geen enkele vriend. Ik vind het moeilijk omdat mijn dochter zegt dat ze zich eenzaam voelt.”

De moeders zien de school als een plaats waar ze **contacten** kunnen leggen **met andere ouders**, buiten de Arabische gemeenschap. Helaas vinden veel moeders het moeilijk om contacten te leggen met andere ouders. Taal speelt hierin opnieuw een rol, naast terughoudendheid (bij henzelf of andere ouders) om een gesprek aan te knopen.

“De school organiseert in oktober een meeting voor alle ouders. Het is geen oudercontact maar ik weet niet precies waarom ze dat doen. Ik wil daar graag naartoe gaan. Vorig jaar was er ook zo’n activiteit. Ik wilde graag gaan maar wist dat ik niets zou verstaan. Ik had ook niemand om mee te gaan om te vertalen. Dat was heel vervelend en voelde niet fijn omdat ik graag alles wil weten over mijn zoon op school.”

“[Over het wachten aan de schoolpoort] “Niet iedereen is stil. Sommigen praten wel met elkaar. De meerderheid praat echter niet, die zijn bijvoorbeeld bezig met hun gsm.”

“Ik heb ook geen contacten met andere ouders. In Italië was dat anders. Daar spraken ouders wel met elkaar. Mensen maken hier niet vaak connectie met anderen. Ze lijken alleen bezig te zijn met zichzelf en hun eigen gezin. De taal speelt uiteraard ook mee. Misschien nemen wij deze manier van omgaan met elkaar over en gaan we daarom ook niet in gesprek met anderen?”

“Tijdens een ouderactiviteit op school, was ik de enige die Arabisch sprak. Ik kon niet meedoen want de anderen spraken een andere taal. Ik voelde mij zo eenzaam. Ik kon niet meer naar deze activiteit gaan – ook al wou ik – omdat ik de taal niet begreep.”

“De meerderheid in de klas van mijn zoon zijn Belgen die soms geen contact lijken te willen. Ze groeten bijvoorbeeld niet terug.”

“Ik heb niet veel contacten met andere ouders op school of in de kinderopvang, maar zou dat wel willen.”

Goede contacten en communicatie met de leraar is voor de moeders van groot belang. Ze willen weten en begrijpen wat hun kind ervaart en leert op school en wat de school van hen als ouders verwacht. Ze verlangen ernaar om met de leraar te kunnen praten over hun vragen en zorgen over school.

“Ik bleef in Irak mijn kinderen aansporen om te leren. Ik was helemaal op de hoogte van wat ze op dat moment leerden, ook al was het oorlog. Nu in België is het omgekeerd: ik weet niet meer wat mijn kinderen leren want ik snap de taal niet. Mijn kinderen zeggen nu: wij gaan jou nu aansporen om te leren zoals jij in Irak deed voor ons.”

“Soms wordt er gepraat over dingen die ik wel versta en dat geeft een goed gevoel. Op andere momenten gaat het over moeilijkere zaken die ik dan niet versta. Dat vind ik zo jammer want het gaat over belangrijke onderwerpen, over mijn kind.”

“We zijn vooral bezorgd voor jonge kinderen. Zij kunnen het ons namelijk nog niet vertellen wat er op school gebeurt en verteld wordt.”

“Als ik niet alles goed begrepen heb, dan voel ik me na zo’n gesprek niet goed. Als ouder zou ik immers alles moeten weten over mijn kind op school.”

“Er zijn heel wat zaken die de school van ons als ouders en onze kinderen vraagt, maar die wij niet altijd begrijpen. Ik zou graag antwoorden krijgen op vragen waar wij mee zitten over school. Dat we een manier vinden om met elkaar te communiceren en hoe we een relatie aan kunnen gaan met de leerkrachten.”

“Ik ben echt op zoek naar goede manieren om te communiceren met de leraar. Ik wil namelijk niets missen.”

4.3 Taalbarrière en hulpmiddelen

Bij sommige moeders verloopt het contact en de communicatie met leraren vlot. Er is dan een gemeenschappelijke taal (meestal Engels) om met elkaar te praten. De moeders merken ook dat de leraar waar nodig zoekt naar hulpmiddelen om elkaar te verstaan. **De inspanningen van leraren appreciëren de moeders.**

“Op school heb ik dat probleem [taalbarrière] niet als mijn man kan meegaan. Hij spreekt goed Nederlands. We hebben de ervaring dat de leerkrachten hun best doen om het goed te willen uitleggen. Ze bedanken ons ook voor het feit dat we extra uitleg komen vragen.”

“Ik voel een goede connectie met de leerkrachten doordat ik Engels kan spreken met hen. Ook als er een probleem is (groot of klein), kan ik praten met de leerkrachten.”

“Het belangrijkste struikelblok is de taal. Ik ervaar dat de meeste leerkrachten wel echt moeite doen om te communiceren met ouders.”

De aanwezigheid van een **tolk** helpt uiteraard om een taalbarrière te overbruggen. Ook **brugfiguren** – indien aanwezig op een school – ervaren de moeders als een belangrijke hulp in de communicatie met school en leraar. Andere **hulpmiddelen** zijn:

- samen zoeken naar een gemeenschappelijke taal;
- communiceren via e-mail met behulp van online vertaalprogramma's;
- een kind, naaste of vriend die vertaalt;
- app's die de communicatie tussen ouder en school ondersteunen (bijvoorbeeld 'Gimme');
- een brochure die op een toegankelijke en bondige manier het schoolreglement uitlegt. Een inspirerend voorbeeld is de [schoolbrochure van GO! Basisschool Hendrik Conscience](#).

“Melanie, de brugfiguur, is heel erg belangrijk voor de communicatie tussen mij en de school. Zo gaf ze uitleg over de factuur van een schooluitstap.”

“Ik voel een goede connectie met de leerkrachten doordat ik Engels kan spreken met hen. Ik gebruik ook e-mail om te communiceren met de leerkracht. Dan gebruik ik Google Translate voor woorden die ik niet versta. Of ik wel of niet e-mail om te communiceren, is afhankelijk van de aard van het probleem. Bij grotere problemen maak ik gebruik van een online vertaler.”

“Als mijn dochter helpt bij het vertalen, dan loopt het [gesprek met leerkracht] vlotter.”

“Ik heb een vriend die vertaalt voor mij als dat nodig is.”

“Onze school werkt met een app 'Gimme'. Daarin worden de documenten verstuurd en vertaald.”

“Ik vind dit [de schoolbrochure] een grote hulp. Het is een makkelijke oplossing om zaken op school beter te verstaan.”

Soms loopt het contact met de leraar vast op de taalbarrière.

Communiceren in het Nederlands lukt makkelijker zolang het gaat over praktische mededelingen of afspraken. In gesprek gaan over vragen of zorgen over het kind, is voor velen erg moeilijk. Hier niet over kunnen praten, zorgt voor **gevoelens van verdriet, kwaadheid en hulpeloosheid.**

“Twee dagen geleden sprak de leerkracht mij aan over een probleem met mijn dochter en een klasgenoot. Ik begreep niet wat er precies gebeurd was. Er was gevochten maar de precieze situatie begreep ik niet. Ik kan het ook niet aan mijn dochter vragen want zij is nog te klein (drie jaar). Ik voelde me kwaad en verdrietig. Ik voelde me boos op mezelf omdat ik niet de taal had om te communiceren. Ik was niet boos of verdrietig omdat mijn kind ruzie had, want kinderen maken nu eenmaal ruzie en spelen gewoon verder.”

“Als ik spreek met leerkrachten of andere ouders op school, dan begrijp ik veel woorden niet omdat er geen tolk aanwezig is. Ik doe dan heel erg mijn best om alles te begrijpen maar dat lukt vaak niet. Soms vraagt de school een tolk, maar meestal is er geen tolk. De leerkracht praat soms heel veel. Dan ben ik geneigd is om gewoon ‘ja, ja’ te zeggen, ook al begrijp ik het niet.”

“Vooral in het begin wanneer je kind net naar school gaat en je als ouder geen of weinig Nederlands spreekt, is het niet fijn om niet te weten wat er gaande is met je kind. Er is in de school van mijn kind ook geen tolk aanwezig.”

“Ik doe dat [spreken met de leraar] in het Nederlands. Ik versta veel maar niet alles. Ik voel mij dan boos en machteloos. Mijn man en ik stuurden al een e-mail naar de leraar. Daarin vroegen we om ook via e-mail met ons te communiceren over onze zoon, zodat we niets zouden missen.”

“Ik ervaarde een moeilijke situatie met mijn oudere dochter op school. Mijn dochter had een probleem met haar vriendin op school. De school belde hiervoor naar mij maar ik begreep het niet omdat er enkel Nederlands gesproken werd. Ik kan wel Frans maar dat spraken de leerkrachten niet. Ik voelde me kwaad en hulpeloos omdat ik me niet kon uitdrukken. Ik heb toen twee dagen lopen wenen uit onmacht. De school stuurde mijn dochter naar huis en het andere kind mocht op school blijven. Ik vond dat ze beide kinderen naar huis hadden moeten sturen. Ik belde toen naar A., die het opgelost heeft.”

“Ik ervaar dit vooral tijdens het oudercontact. De leerkracht vertelde me bijvoorbeeld eens dat mijn dochter ruzie had met een ander kind. Of ik denk dat ze dit vertelde, want ik ben niet zeker dat ik haar goed verstond. Als ik niet alles goed begrepen heb, dan voel ik me na zo’n gesprek niet goed.”

“Op een bepaald moment klapte ik, maar eigenlijk had ik niks verstaan van wat er gezegd werd.”

4.4 Vragen en zorgen over school

De moeders vertellen herhaaldelijk dat ze **nood** hebben **aan informatie over de regels, aanpak en gewoonten in de Vlaamse scholen**. Er zijn soms grote verschillen tussen enerzijds de eigen schoolervaring in het land van herkomst en anderzijds hoe de scholen hier functioneren en werken. Daarenboven circuleren op sociale media geruchten en foute informatie (bijvoorbeeld over seksuele opvoeding op school) die zorgen voor verwarring en onrust.

Over de volgende thema's hadden de moeders veel vragen en bezorgdheden.

4.4.1 Seksuele opvoeding op school

De moeders hebben veel vragen over de inhoud van seksuele opvoeding bij jonge kinderen op school. Dit is ongekend terrein voor hen en ze weten niet hoe scholen dit precies aanpakken: over wat wordt er gesproken met de kinderen? En hoe pakt men dat aan? Welke beelden gebruikt de leerkracht? Tegelijkertijd voeden geruchten en foute informatie op sociale media de ongerustheid en het wantrouwen.

“De school van mijn dochter (ze was toen zeven jaar) organiseerde een feestje voor een vrouwelijke leerkracht die trouwde met een andere vrouw. Mijn dochter kende dit niet en kwam met vragen thuis. Ze dacht dat vrouwen alleen met mannen konden trouwen. Ik had hierover nooit gepraat met haar. Als ik geweten had dat dit georganiseerd zou worden, dan had ik vooraf gepraat met mijn dochter [om uit te leggen dat vrouwen hier kunnen trouwen met vrouwen].”

“Onze kinderen zijn nog heel jong. Ik wil graag weten wat ze precies gaan zeggen aan mijn kind op school over dit onderwerp.”

“Het is voor ons een nieuw onderwerp, dit bestaat niet in onze cultuur, wij hebben hier ook nooit les over gehad.”

“Ik heb als ouder heel wat bezorgdheden over het bespreken van dit onderwerp met jonge kinderen. Ook andere ouders ervaren dit. Bij oudere kinderen is dat iets anders maar op jonge leeftijd vind ik dit een erg moeilijk gegeven.”

“Ik hoorde dat aan jongens van vijf jaar gezegd wordt dat als ze zich meer een meisje voelen, ze dat kunnen zijn en andersom. Is dat waar? Zo’n jong persoon kan dit toch nog niet weten en verstaat zijn eigen gevoelens nog niet?”

“Hoe wordt seksuele ontwikkeling aangepakt op school? Met foto’s of tekeningen? We horen dat een kind zich soms moet ontkleden op school. Wij horen veel geruchten dat kinderen op school foto’s zien en dat ze hun lichaamsdelen moeten tonen. Dat wordt ook gezegd op TikTok en op Facebook.”

“Als wij, ouders, genoeg en exacte informatie hebben over wat ze op school precies geven aan jonge kinderen, dan kan het zijn dat onze bezorgdheden wegvallen. Ook in onze landen leeft dit thema maar het is verborgen. Er wordt over gepraat maar onder de radar. Het is goed dat er algemene informatie gegeven wordt op school, want anders komen kinderen er toch mee in contact via TikTok of op straat. Daar zien ze bijvoorbeeld holebi-koppels lopen. Wij, ouders, hebben niet genoeg informatie hierover om hen bij te brengen en dit kan via school gebeuren.”

“Hebben Belgische ouders hier ook bezorgdheden over? Communiceert de school hierover met hen?”

4.4.2 Schooluitstappen

Meerdaagse schooluitstappen zijn voor de meesten nieuw. Wat dit precies inhoudt en waarom dit wordt ingericht, is voor velen onduidelijk. Het niet vertrouwd zijn hiermee en onduidelijkheid over het wat en waarom, voedt de bezorgdheid.

“Ik zit met vragen over het waarom van meerdaagse schooluitstappen. Waarom is het buiten Oostende en waarom met overnachting?”

“Dit [maandstonden] is waarschijnlijk de belangrijkste reden waarom sommige meisjes niet willen meegaan op uitstap. Ze zijn bang dat ze hun regels zullen krijgen op dat moment, dat ze pijn zullen hebben, ziek worden. Ze zullen dit dan moeten gaan zeggen tegen leerkrachten en zijn hierover beschaamd. Mijn dochter gaat mee op uitstappen van één dag, dichtbij Oostende zodat ze kan thuiskomen als dat nodig is. Meerdaagse uitstappen doet ze niet omdat het dan niet zeker is dat ze naar huis kan komen als dat nodig is.”

“We laten onze dochters niet toe om buitenhuis te slapen. De school kan ons hierover uitleg geven maar voor ons blijft het een probleem.”

“Waarom gaan scholen op meerdaagse schooluitstap?”

“Wat gebeurt er als mijn kind niet meegaat?”

4.4.3 Schoolreglement

De moeders geven aan dat ze bij de start van het schooljaar veel papieren krijgen die ze vaak niet begrijpen. Vooral het schoolreglement is voor hen moeilijk toegankelijk, terwijl het veel nuttige informatie bevat over de werking van een school.

“Zelfs sommige Belgische mensen kunnen de papieren [het schoolreglement] niet lezen en verstaan. Hoe moeten wij ze dan begrijpen?”

“Als mijn kind niet naar de opvang gaat, moet ik dan betalen voor opvang?”

“Als de ouders niet kunnen komen en het kind wordt zieker en zieker, blijft het kind dan op school?”

“Waarom is zwemmen een vak op school?”

“Ik kreeg niet de keuze om te kiezen tussen verschillende religies. Hoe komt dat?”

“Zijn leerlingen in katholieke scholen verplicht om katholieke godsdienst te volgen?”

4.5 Informatie helpt om te begrijpen en het vertrouwen te vergroten

Tijdens het traject met de ouderonderzoeksgroep kwamen verschillende ‘experten’ uitleg geven over de voorgaande thema’s (zie 3. Het traject in vogelvlucht). Ze gaven antwoord op de vragen van de vrouwen. De vrouwen konden in een **veilige context** met de ‘experten’ praten over hun vragen en zorgen. De aanwezigheid van de tolk hielp om hierover zonder taalbarrière te spreken.

“Het is veel makkelijker om woorden te vinden. We kunnen al onze gevoelens benoemen en bespreekbaar maken.”

Daarnaast was het voor de vrouwen erg belangrijk dat deze experts ‘neutraal’ waren. Dat wil zeggen dat ze geen rechtstreekse band hadden met de school van hun kind. Dit hielp hen om open over hun vragen en zorgen te praten. Dit kwam vooral tot uiting naar aanleiding van de vragen over seksuele opvoeding. Onderstaande reacties illustreren scherp dat de angst om ‘verkeerd’ begrepen te worden en de relatie met de school of leraar te schaden, groot is.

“Ik wil niet dat ze [de school] mijn naam kennen. Ik voel me daar niet comfortabel bij. Onze religie is anders dan die van ‘hen’.”

“Sommige mensen begrijpen onze standpunten op een racistische manier omdat we immigranten zijn. Als hetzelfde gezegd wordt door een ‘echte Belg’, dan zou het aanvaard worden.”

“Ik vind het heel belangrijk om onze privacy te bewaren.”

“Ik ben bang dat ze onze kinderen anders gaan behandelen, op een racistische manier.”

“We willen niet dat ze denken dat ze verplicht zijn om hun systeem te veranderen. We weten dat we immigranten zijn en niet alles willen veranderen. Als ze willen samenwerken en onze bezorgdheden willen aanhoren, dan is dat oké. Maar als ze het aanvoelen als dat wij kritiek geven op ‘hun’ systeem, dan willen wij dat niet.”

“Ze kunnen ons of onze kinderen kwetsen.”

“Ik voel me kwetsbaar omdat mijn kind in die school zit. Ik wil niet dat ze denken dat ik tegen hen ben.”

“Ik wil niet afzonderlijk gezet worden in de school. Ik wil niet gediscrimineerd worden.”

Het krijgen van concrete en toegankelijke informatie ervaren de vrouwen als zeer positief. Het helpt om het Vlaamse onderwijs, en ruimer de samenleving, beter te **begrijpen**. Het stelt gerust en **doet het vertrouwen in school en leraar toenemen**.

“Ik heb vooral onthouden dat de feiten [over seksuele opvoeding] anders zijn dan de geruchten die de ronde doen. Dit geeft mij vertrouwen en stelt mij gerust. Ook de tekeningen die ze gebruiken in school stellen mij gerust. Ik heb dit besproken met mijn man thuis en hij zegt dat hij ook gerustgesteld is. We weten nu dat als we met vragen zitten we deze kunnen stellen aan Kind en Gezin [het inloopteam]. Naar de school toe durven we die vragen niet te stellen. We vrezen dat we daar niet de juiste antwoorden zullen krijgen.”

“Ik vind het belangrijkste de regels over seksuele opvoeding omdat hierover heel veel roddels de ronde doen. Daarom is het belangrijk om correcte en juiste info over seksuele opvoeding kenbaar te maken.”

“Het is belangrijk om te horen dat ook Belgische ouders zich zorgen maken over dit onderwerp.”

“Erika gaf interessante info. Dat gaf me meer vertrouwen over het onderwerp.”

“Mijn man vindt het goed dat we als gezin een beter zicht krijgen op de regels die in Oostende van toepassing zijn. We vinden het waardevolle info die we hier krijgen.”

Het krijgen van concrete en toegankelijke informatie **vermindert** ook de **eigen angst om ‘fouten’ te maken.**

“Ik vind het belangrijk dat mensen begrijpen dat we niet alle regels kennen. Als we fouten maken dan doen we dat niet opzettelijk. Ik vind het belangrijk dat Belgische ouders weten hoe het voor ons is en dat wij weten hoe het voor hen is.”

“De Arabische gemeenschap, vooral de moeders, zijn heel erg bang over twee dingen. We kennen de regels hier niet, dus we weten niet wat mag of niet mag. Dit heeft invloed op hoe wij onze kinderen opvoeden. We weten niet wat kan en wat niet kan. Daarnaast is ook seksuele opvoeding een thema waar veel bezorgdheden over zijn.”

“Ik heb ook gehoord dat je je kind moet vastbinden aan jezelf op straat. Anders kunnen ze je kind afpakken. Dergelijke berichten maken ons erg bang.”

“Wij horen ook dat ze onze kinderen bij ons weghalen als je niet accepteert wat op school wordt gezegd.”

Het ganse proces geeft hen tot slot **moed om met de leraar in dialoog te gaan** over hun vragen en zorgen.

“Het onderwerp van onze groep is Tawasoul – Connectie, dus als we echt in dialoog gaan met de leerkrachten dan zal de oplossing vanzelf komen.”

“We hebben nu [door samen te praten in de groep over onze vragen en zorg en informatie te krijgen] de moed om in gesprek te gaan met de school. Hiervoor waren we bang en durfden we niet. Nu wel.”

“Ik heb geleerd dat je in gesprek kan gaan met de school over de regels. Je moet als ouders niet zomaar alles volgen. Je kan ook dingen in vraag stellen.”

“Zeg aan de leerkrachten dat ze niet bang moeten zijn om samen tot een oplossing te komen.”

“We moeten ook doorgeven aan andere ouders dat ze niet bang moeten zijn en de moed moeten hebben om in dialoog te gaan met leerkrachten op school, om te praten en te communiceren. Ook andersom: leerkrachten moeten dit ook durven.”

“Ik weet nu dat niet alles wat een school vraagt, verplicht is. Je mag dingen in vraag stellen.”

5. Conclusies en aanbevelingen

Op basis van het proces in de ouderonderzoeksgroep formuleren de moeders volgende conclusies:

1. Het is belangrijk om concrete en juiste informatie te hebben omdat je zo beter begrijpt hoe scholen en de samenleving werken.
2. Het is belangrijk om te durven praten met elkaar en om vragen te stellen aan elkaar over je bezorgdheden. Dat geldt zowel voor ouders als voor leraren.
3. Zonder goede hulpmiddelen (bijvoorbeeld een tolk of vertaalapp) om met elkaar te communiceren, is communicatie heel moeilijk. Het is erg waardevol om met een tolk te werken omdat dit meer vrijheid geeft om te spreken en vragen te stellen.

Als je met deze drie dingen rekening houdt, dan kom je echt tot connectie of ‘tawasoul’.

Daarom formuleert de ouderonderzoeksgroep volgende aanbevelingen voor een goede connectie tussen school en ouders. Deze aanbevelingen versterken in het bijzonder de connectie met ouders die nog beperkt vertrouwd zijn met de Nederlandse taal en het Vlaamse onderwijssysteem.

Wil jij bijdragen aan toegankelijkheid en inclusie in het Oostends onderwijs? Ga dan aan de slag met de drie onderstaande acties. Zowel leraren, directies en brugfiguren als beleidsverantwoordelijken en actoren in opgroeien en inburgering kunnen een bijdrage leveren.

1. Zet in op toegankelijke en correcte informatie over het Vlaamse onderwijs

Zet in op initiatieven om ouders toegankelijke en correcte informatie te geven over de werking van de school en wat kinderen leren op school. Zorg voor een veilige context waarin ouders hun vragen kunnen stellen. Schakel een tolk in zodat ouders de informatie goed begrijpen en makkelijker kunnen praten over hun vragen en zorgen.

Ga ook in op meer gevoelige thema's, zoals bijvoorbeeld seksuele opvoeding. Dat biedt tegenwicht aan geruchten en desinformatie op sociale media die onrust en wantrouwen in de hand werken.

2. Durf vragen te stellen en zorgen te bespreken

Durf als leraar én als ouder vragen te stellen en te praten over bezorgdheden. Zoek naar manieren om met elkaar te communiceren wanneer een ouder onvoldoende kennis van het Nederlands heeft. Met elkaar kunnen communiceren is immers noodzakelijk en in het belang van het kind.

3. Ondersteun het werken met tolken en brugfiguren

Tolken en brugfiguren helpen om de connectie tussen ouders en school te verbeteren. Bouw daarom het werken met tolken en (bij voorkeur meertalige) brugfiguren in Oostende verder uit.

Over de ouderonderzoeksgroep

De ouderonderzoeksgroep in Oostende bestond uit 13 geëngageerde vrouwen: **Afraa, Alaa, Awatif, Dana, Lina, Nour, Noura, Safaa, Salewa, Salma, Susan, Tahani** en **Tinhinane**.

Tolk **Moayad Abu Siyam** was een onmisbare schakel gedurende het hele traject. Hij tolkte met veel overtuiging en geduld van het Engels naar het Arabisch en omgekeerd. Hij werd al snel een vertrouwensfiguur binnen de groep.

Ellen Buntinx is educatief medewerker bij VCOK (Vormingscentrum Opvoeding en Kinderopvang) en nam gedurende het traject de rol van projectcoördinator op zich. Ze maakte de verslagen van de samenkomsten, riep de stuurgroep samen en volgde het proces inhoudelijk en praktisch op.

Hilde Van Durme is klinisch psycholoog met expertise in traumaverwerking en cultuursensitief handelen. Ze werkte tot voor kort als psycholoog bij Solentra. Tijdens de sessies nam zij, samen met Alice Segaert, de rol van procesbegeleider op zich en waakte erover dat iedereen zich comfortabel en gehoord voelde, zonder daarbij de voortgang van het traject uit oog te verliezen.

Alice Segaert is groepswerker bij Inloopteam De Viertorre. Ze kende de meeste deelnemers aan Ouders als Onderzoekers Oostende al vanuit haar groepswork binnen het inloopteam. Dat maakte van haar de geknipte lokale contactpersoon en toeleider. Zij contacteerde voor elke sessie alle deelnemers en enthousiasmeerde hen telkens opnieuw. Binnen Ouders als Onderzoekers vormde ze, samen met Hilde, het duo van procesbegeleiders en leidde het participatief en taakgericht proces in goede banen.

Sandra Van der Mespel is onderzoeks- en projectmedewerker bij VBJK (centrum voor Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen). Zij nam de rol van onderzoeker op zich en hield de vinger aan de pols als ‘critical friend’ voor de procesbegeleiders en als ‘compagnon de route’ voor de ouders. Samen met hen kwam ze tot de onderzoeksvraag die door de groep werd uitgediept, onderzocht en vertaald in conclusies en aanbevelingen.

De **stuurgroep** van Ouders als Onderzoekers Oostende bestond uit:

- Katelijne De Brabandere, vroeger educatief medewerker bij VCOK, stond aan de wieg van Ouders als Onderzoekers in Vlaanderen
- Bieke Depoorter, intersectoraal medewerker, Opgroeien
- Emily Dumarey, teamverantwoordelijke, De Katrol Oostende
- Annelies Gheeraert, brugfiguur kinderopvang, Stad Oostende
- Geert Saelens, onderwijsregisseur, Stad Oostende
- Els Soenens, consultant integratie, Agentschap Integratie en Inburgering
- Sharon Vandewiele, opvolger van Els Soenens in de stuurgroep, consultant integratie, Agentschap Integratie en Inburgering
- Griet Van Nieuwenhuyse, coördinator, inloopteam De Viertorre
- Niek Van Maeckelberghe, coördinator, netwerk Huizen van het Kind Oostende
- Arne Van Schoors, educatief medewerker, VCOK

Verantwoordelijke uitgever

VCOK vzw
Raas van Gaverestraat 67a
9000 Gent
info@vcok.be | www.vcok.be
OR 0413 342 338 | RPR Gent

Ouders als Onderzoekers is een participatief project
van VCOK i.s.m. lokale partners.

vbjk
Vernieuwing in de
Basisvoorzieningen
voor Jonge Kinderen

